

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลตามความคิดเห็นของ
เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลตามความคิดเห็นของ
เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม ๒. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
เจ้าคณะตำบลตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม จำแนกตาม
ปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนครปฐม

การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method Research) โดยใช้ระเบียบวิธี
วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยเก็บข้อมูลจาก เจ้าอาวาสและ
พระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม จำนวน ๒๐๐ รูป แยกเป็นเจ้าอาวาส จำนวน ๑๔๑ รูป และ
พระเลขานุการ จำนวน ๕๙ รูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูล
โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากผู้บริหารคณะสงฆ์

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหา
ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) และการ ทดสอบสมมติฐานค่าที (t-test) โดยการวิเคราะห์ เนื้อหา
ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปอภิปราย และมีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล จำนวน และค่าร้อยละของ เจ้าอาวาส
และพระเลขานุการ โดยจำแนกตาม พรรษา อายุ ตำแหน่ง และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง
พบว่า พระสังฆาธิการที่ใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่ คือ พรรษาที่มากที่สุดตั้งแต่ ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน
๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕ อายุ ได้แก่ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๖๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕
ตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าอาวาส ส่วนใหญ่ จำนวน ๑๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕ และระยะเวลาในการ
ดำรงตำแหน่ง ได้แก่ ๑ - ๕ ปี จำนวน ๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐

๕.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาส และพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม

ความคิดเห็นของ เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อว่ามีระดับทัศนคติอยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านข้อวัตรปฏิบัติ ($\bar{X} = ๔.๑๑$) รองลงมาได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = ๔.๐๓$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ ด้านความรู้การศึกษาอบรม ($\bar{X} = ๓.๙๘$) เป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๑๐ ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ สั่งการโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = ๔.๑๕$) รองลงมาได้แก่มีความคิดก้าวไกลและรอบรู้งานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ ($\bar{X} = ๓.๖๗$)

๒) ด้านความรู้การศึกษาอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๑๐ ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยที่ถูกต้องได้ ($\bar{X} = ๔.๔๑$) รองลงมาได้แก่สามารถประกอบศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มีความสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ($\bar{X} = ๓.๕๑$)

๓) ด้านข้อวัตรปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๑๐ ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ สำรวมในสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ($\bar{X} = ๔.๓๑$) รองลงมาได้แก่กระทำความวินัยกรรมถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ($\bar{X} = ๔.๒๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ จัดการศึกษาอบรมให้แก่พระภิกษุสามเณรในตำบล ($\bar{X} = ๓.๘๑$)

๔) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่วางตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ($\bar{X} = ๔.๑๗$) รองลงมาได้แก่มีความเป็นกันเองกับทุกคน ($\bar{X} = ๔.๑๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ ช่วยเหลือหน่วยงานราชการตามกำลังความสามารถ ($\bar{X} = ๓.๘๑$)

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตาม ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นระหว่างเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ โดยความคิดเห็นของพระเลขานุการที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลมีมากกว่าเจ้าอาวาส ส่วนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒) ด้านความรู้การศึกษาอบรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๔ ข้อ คือ มีความรู้ในการเผยแพร่และแสดงธรรมได้มีความสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่สามารถวิเคราะห์แนวทางพัฒนางานคณะสงฆ์ และรอบรู้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษา โดยความคิดเห็นของพระเลขานุการที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลมีมากกว่าเจ้าอาวาส ส่วนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ด้านข้อวัตรปฏิบัติ โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติธรรมและปฏิบัติงาน โดยความคิดเห็นของพระเลขานุการที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลมีมากกว่าเจ้าอาวาส ส่วนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๔ ข้อคือ ช่วยเหลือแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอมีความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆคอยช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ และช่วยเหลือหน่วยงานราชการตามกำลังความสามารถโดยความคิดเห็นของพระเลขานุการที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลมีมากกว่าเจ้าอาวาส ส่วนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (หรือไม่แตกต่างกัน)

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม

เจ้าอาวาสและพระเลขานุการ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม

๑) ปัญหาด้าน ภาวะผู้นำที่มากที่สุดประกอบด้วย ผู้นำไม่มีความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถที่จะให้คำปรึกษากับผู้อื่นได้ จำนวน ๕๐ คิดเป็น ร้อยละ ๒๕.๐ รองลงมา คือ ปัญหาเกิดขึ้นภายในวัด ผู้นำส่วนมากจะไม่แก้ไขใด ๆ เลยจำนวน ๓๒ คิดเป็น ร้อยละ ๑๖.๐ และน้อยที่สุด คือ การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความยากลำบากจำนวน ๑๘ คิดเป็นร้อยละ ๙.๐

๒) ปัญหา ด้านความรู้ การศึกษาอบรมที่มากที่สุดประกอบด้วย ผู้นำไม่มีความรู้ความสามารถที่จะอบรมใครได้ จำนวน ๕๐ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ รองลงมา คือ การอบรมการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร เป็นไปได้ยาก จำนวน ๓๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕ และน้อยที่สุด คือ ผู้นำขาดคุณสมบัติทางด้านความรู้ จำนวน ๑๔ ร้อยละ ๗.๐

๓) ปัญหาด้านข้อวัตรปฏิบัติที่มากที่สุด ประกอบด้วย ผู้นำขาดการปฏิบัติตนที่ดีตามพระธรรมวินัย และไม่มีใครเป็นแบบอย่าง จำนวน ๕๖ คิดเป็น ร้อยละ ๒๘.๐ รองลงมา คือ การปฏิบัติไม่เป็นที่น่าเลื่อมใส และไม่เป็นที่เลื่อมศรัทธาแก่ศาสนิกชนจำนวน ๒๓ คิดเป็น ร้อยละ ๑๕.๕ และน้อยที่สุด คือ ผู้นำจะไม่ปฏิบัติตามข้อวัตรที่กำหนดไว้ จำนวน ๑๓ คิดเป็นร้อยละ ๖.๕

๔) ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่มากที่สุดประกอบด้วย ส่วนมากจะพูดจาว่างตนไม่สนใจการเป็นผู้นำที่ดี จำนวน ๖๒ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐ รองลงมา คือ ผู้นำไม่สามารถที่จะประสานงานกับใครได้ จำนวน ๓๔ ร้อยคิดเป็น ร้อยละ ๑๘.๐ และน้อยที่สุด คือ บางส่วนคิดเองทำเองไม่ประสานงานต่อใครเลย จำนวน ๒๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่ค้นพบและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ความคิดเห็น เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านมีระดับ ความคิดเห็น อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงได้แก่

๑) ด้านข้อวัตรปฏิบัติ ๒) ด้านภาวะผู้นำ ๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ๔) ด้านความรู้ การศึกษาอบรมโดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของ เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐมมีการพัฒนาไปในทางที่ดี สิ่งการโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ปฏิบัติงานมีความคิดก้าวหน้าและรอบรู้งานคณะสงฆ์ และมีการตัดสินใจสิ่งการที่ชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **จักรพรรดิ วัฒนา**^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (ค.ศ. ๑๙๙๕ - ๒๐๐๕)” จากสรุปผลการวิจัย พบว่า

๑.๑ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ด้านนี้ คือ พัฒนาตนเองให้ทันสมัย ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียน ขวนขวายหาความรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ เป็นคนมีเกียรติ น่าเชื่อถือ น่าคบ เป็นตัวอย่างของคนดี เป็นนักประชาธิปไตย ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงานสูง มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูง มีความเป็นมิตรยิ้มแย้มแจ่มใสสบายไม่ถือตัว มีความจริงใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความหนักแน่น คิดอย่างมีเหตุผล มีเจตคติยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง มีความยืดหยุ่นปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี มีความรู้กว้างขวางและความมั่นใจสูง มีความเป็นตัวของตัวเอง

๑.๒ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ พบว่า เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ การมีความสามารถในการตัดสินใจ ความเป็นผู้มีบารมีโดยคุณธรรมและความรู้ความสามารถในการตัดสินใจ ความเป็นผู้มีบารมีโดยมีคุณธรรมและความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความมีมนุษยสัมพันธ์สูง ความสามารถในการสร้างทีมงานและพัฒนาทีมงาน มีความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานและบุคคล มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา มีความสามารถในการกระจายอำนาจและมอบหมายงานให้ผู้อื่นปฏิบัติ

๑.๓ คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านนี้ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาความรู้ การมองการณ์ไกล การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินงานคุณลักษณะของวิชาชีพผู้บริหาร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านนี้ได้แก่ การมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ การมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการศึกษา □

๒) ด้านความรู้ การศึกษาอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของ เจ้าอาวาสและพระเลขานุการใน

□ จักรพรรดิ วัฒนา, คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (ค.ศ. ๑๙๙๕-๒๐๐๕), ปริญญาโทการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๗-๑๓๙.

จังหวัดนครปฐม มีการพัฒนาไปในทางที่ดี มีความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง สามารถประกอบศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสม และมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลเป็นอย่างดี ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ **พระไพศาล ชินช่วง**^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าอาวาส ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาส กรรมการวัดและศึกษาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” จากกลุ่มตัวอย่าง ๓๘๘ คน พบว่า

๒.๑ บุคลากรโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ยกเว้นศึกษาธิการมีความคิดเห็น ด้านลักษณะนิสัยหรือนิสัยสัมพันธ์โน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเฉพาะเจ้าอาวาสที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า ๕ พรรษา ๕-๑๐ พรรษาและมากกว่า ๑๐ พรรษา พบว่า มีความคิดเห็นทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากกว่าข้ออื่น ๆ ในแต่ละด้าน คือ มีความรู้ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงวัดให้สะอาดร่มรื่นและมีสภาพแวดล้อมของศาสนสถานที่ดีและปฏิบัติธรรมและงานของวัดด้วยศรัทธา ไม่เห็นแก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ

๒.๒ เจ้าอาวาส กรรมการวัดและศึกษาธิการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่กรรมการวัดมีความคิดเห็นเห็นด้วยมากกว่าเจ้าอาวาสและศึกษาธิการในด้านความรู้หรือจักขุมา ศึกษาธิการและกรรมการวัดมีความคิดเห็นเห็นด้วยมากกว่าเจ้าอาวาสในด้านทักษะหรือวิรูและศึกษาธิการมีความคิดเห็นเห็นด้วยมากกว่าเจ้าอาวาสและกรรมการวัดในด้านลักษณะนิสัยหรือนิสัยสัมพันธ์โน □

๓) ด้านข้อวัตรปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของ เจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐมมีการพัฒนาไปในทางที่ดี สำรวมในสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ กระทำวินัยกรรมถูกต้องตามระเบียบแบบแผน และให้ความเคารพผู้ใหญ่ผู้น้อยตามสมควรแก่พรรษา ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ไพบุลย์ วงษ์ทองดี** การวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอธิการบดีตาม ความคิดเห็น ของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์” จากสรุปผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอธิการบดีสถาบันราชภัฏจำแนกเป็นรายด้าน ๖ ด้าน ดังนี้

□ พระไพศาล ชินช่วง , คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าอาวาส ตาม ความคิดเห็น ของเจ้าอาวาส กรรมการวัดและศึกษาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๙ , **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** , สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๔.

๓.๑ ด้านความรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่อง ความรู้ด้านการบริหารงานบุคคล การมอบหมายงาน

๓.๒ ด้านความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่อง ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร

๓.๓ ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนางานอยู่เสมอ สนับสนุนให้บุคลากรริเริ่มงานใหม่ ๆ กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาหน่วยงานให้ลุล่วงไป มุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จมากกว่าแสวงหาอำนาจ

๓.๔ ด้านบริการสังคม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม และชุมชนในท้องถิ่น เผยแพร่ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชน สนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมมือประสานประโยชน์ ให้การศึกษาอบรมระบอบประชาธิปไตย อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๕ ด้านบุคลิกภาพมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องมีความชื่นชมผู้อื่น และผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ กล้าแสดงความคิดเห็นตรงไปตรงมา ไม่ก้าวร้าว มีอารมณ์มั่นคงอดทนต่อปัญหาทุกด้าน

๓.๖ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต การเป็นแบบอย่าง การตรงต่อเวลา ตัดสินใจด้วยเหตุผล มีความยุติธรรมและเสมอภาค มีศรัทธาในวิชาชีพ □

๔) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม มีการพัฒนาไปในทางที่ดี วางตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความเป็นกันเองกับทุกคน และคอยช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **บุปผา เสนาวิน** การวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ตาม ความคิดเห็น ของหัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ คุณลักษณะ กล่าวคือ

๔.๑ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเข้าสังคมได้ทุกระดับ ไม่เคอะเขิน หวาดกลัว รองลงมาคือมีความซื่อสัตย์สุจริต รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง

□ ไพบุลย์ วงศ์ทองดี , คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอธิการบดี ตามความคิดเห็นของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ , **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๐), หน้า ๗๗-๘๗.

๔.๒ คุณลักษณะด้านวิชาการ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนระดับและกำหนดตำแหน่งให้สูงขึ้น รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ

๔.๓ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีรสนิยมการแต่งกายดี เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีวาจาสุภาพเรียบร้อย ไม่ชอบพูดคำหยาบ

๔.๔ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหารงาน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโรงเรียนก่อนเปิดเรียนภาคแรกทุกปี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๔ คุณลักษณะ โดยมีข้อที่อยู่ในระดับสูงสุดและรองลงมาของแต่ละด้าน ดังนี้

๑. คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบ ไม่ปิดความผิดให้เพื่อนร่วมงาน

๒. คุณลักษณะด้านวิชาการ ที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนระดับ และการกำหนดตำแหน่งสูงขึ้น รองลงมาคือ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมทางวิชาการ

๓. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ที่อยู่ในระดับสูงคือ มีวาจาสุภาพเรียบร้อย ไม่พูดคำหยาบ รองลงมาคือ พูดเสียงดัง ฟังชัด ไม่อ้อมแอ้ม

๔. คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหารงาน ที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ มีความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี รองลงมาคือ การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรม □

ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็น ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นระหว่างเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (หรือไม่แตกต่างกัน) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าอาวาสและพระเลขานุการต่างก็เป็นผู้ที่มีศีลาจารวัตรที่จะต้องอยู่ในศีล จำนวน ๒๒๗ ข้อเช่นเดียวกัน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเหมือน ๆ กัน จึงมีทัศนะที่คล้ายคลึงตามกัน

บุปผา เสนาวิน, คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของ หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยม : กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดนครสวรรค์ , ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ์โลก, ๒๕๓๕), หน้า ๗๘-๗๙.

จากการสังเคราะห์ผู้นำที่ดี ต้องยอมรับทั้งในตัวผู้นำและการเป็นผู้นำ พอใจในการบรรลุเป้าหมายของการทำงาน สามารถสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ลูกน้องได้ในการมีภาวะผู้นำ จะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ รู้กฎหมายคณะสงฆ์ มีหลักเกณฑ์ มีจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตนเอง ต้องมีการดูแลและสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับความรู้ และการศึกษาอบรม ต้องมีความละเอียดอ่อนสนใจต่อการศึกษาหาความรู้ หมั่นขยันอ่านหนังสือถ้าผู้นำประพฤติดื้ออึดไม่ตี จะทำให้หมู่คณะเสียไปด้วย ถ้าเป็นเจ้าอาวาสต้องเห็นเรื่องนี้เป็นความสำคัญอันดับแรก เมื่อมีความรู้ เพื่อให้ผู้ตามนั้นสามารถที่จะเอาเยี่ยงอย่างผู้นำได้ การมีมนุษยสัมพันธ์นั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการติดต่อกัน ซึ่งถ้าทำงานดี มีความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานที่อยู่กับผู้คนหลาย ๆ คน ต้องมีบุคลิกที่ดีที่สามารถที่จะประสานงาน และมีคุณสมบัติเหมาะสมกับเจ้าคณะตำบลที่ดีได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระเลขานุการในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้ที่เป็นพระสังฆาธิการ ควรมีหน้าที่ ดูแลคณะสงฆ์ที่กำลังอยู่ในการปกครอง เพื่อให้ทำงานได้อย่างเต็มที่ ต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้งบประมาณบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำ ในพระพุทธศาสนาการที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในการบริหารเป็นสำคัญ คือมีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ อุตสาหิตสมบัติ หมายถึง ความเพียรพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ พรหิตสมบัติ หมายถึง ความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม

๒) ผู้บริหารวัด บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

๓) ผู้บริหารวัด ควรจัดมีกฎเกณฑ์ตายตัวในการบริหารคณะสงฆ์ คือ ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัดสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่ได้อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัด

นั้นประพจน์ผิดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายมหาชน ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๔) ผู้นำที่ดี ควรที่จะสร้างลักษณะที่ดี ต้องเป็นธรรมาธิปไตย ควรยึดถือคติว่า ถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจทุกคน ควรกล้าตัดสินใจลงมือทำสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลอยตัวหนีปัญหา ควรถือคติว่า อำนาจ หน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”

๕) เจ้าอาวาสที่ดีควรจะทำหน้าที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการให้ดีที่สุด คือควรเว้นจาก อคติ ๔ ประการ คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว ถ้ามีอำนาจสั่งให้พูดหรือทำสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกของตน ต้องมีความยุติธรรมในหัวใจ ตัดสินคนตามที่เป็นจริง เพราะไม่ยอมให้อคติทั้ง ๔ ประการมาเป็นม่านบังตา การจะทำงานนั้นได้ก็ต่อเมื่อรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่เห็นหรือได้ยินด้วยจิตใจตามยปัญญา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) พระสังฆาธิการ ควร พัฒนาปรับปรุงในด้านความรู้ การศึกษาอบรม ให้มากขึ้น โดยการจัดให้มีโรงเรียนพระสังฆาธิการของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยการบริหารกิจการคณะสงฆ์หลักสูตร ๑ ปี ศึกษาบาลีสหศึกษาของจังหวัดนครปฐม

๒) พระสังฆาธิการ ควร พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ โดยมีการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระเลขานุการอยู่เป็นประจำทุกเดือนที่คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมได้กระทำอยู่ในขณะนี้บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็จะได้รับการจัดสรรภาระ หน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษ

๓) พระสังฆาธิการ ควรมีความสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนให้พระสังฆาธิการได้มีความรู้ ใช้เทคโนโลยีได้เป็นอย่างดีในยุคโลกาภิวัตน์สามารถทำงานของคณะสงฆ์ได้

๔) พระสังฆาธิการ ควร จัดการศึกษาอบรมให้แก่พระภิกษุสามเณรในตำบล มากขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ในหลักธรรมคำสอนทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในปัจจุบันนี้ โดยมีโรงเรียนประจำจังหวัดเพื่อให้เยาวชนได้เรียนทั้งสายสามัญและธรรมศึกษา ตรี โท เอก และบาลีภาษา

๕) พระสังฆาธิการ ควรช่วยเหลือหน่วยงานราชการตามกำลังความสามารถ โดยอนุเคราะห์สถานที่อำนวยความสะดวกที่ทางราชการขอมา เช่น อบรมประชาชนประจำตำบล แพทย์เคลื่อนที่มารักษาพยาบาล อบรมนักเรียนภาคฤดูร้อน เข้าค่ายอบรมศีลธรรม มีการให้ใช้สถานที่ เปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐ เช่น วิทยาลัยสารพัดช่างมาทำการช่วยเหลือประชาชนในการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง ซ่อมวิทยุ โทรศัพท์ ในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น น้ำท่วม เป็นต้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาหาวิธีการ/สิ่งจูงใจในการที่จะให้เจ้าคณะตำบลได้พัฒนาตนเอง
- ๒) ควรศึกษาการบริหารงานและพฤติกรรมของเจ้าคณะตำบล ที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารวัด หรือเป็นพระสงฆ์ที่เป็นที่รู้จักเลื่อมใสแก่สาธุชนมากมายทั่วไป
- ๓) ควรศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เจ้าคณะตำบลไม่สามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้
- ๔) ควรศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าคณะตำบลจากกลุ่มตัวอย่างหลาย ๆ กลุ่ม เช่น สอบถาม ความคิดเห็น ของพระลูกวัด กรรมการวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล เป็นต้น